

УДК 331.101.2

Секція: демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика

Олена Лисенко,

к.ф.-м.н., доцент кафедри менеджменту

ДВНЗ “Національний університет харчових технологій”

м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ІНДЕКСУ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ГІДНОЇ ПРАЦІ В ГРУПІ РЕГІОНІВ-АУТСАЙДЕРІВ

В сучасних ринкових умовах господарювання однією із проблем є забезпечення балансу між економічною ефективністю та соціальною справедливістю, між стимулюванням економічного розвитку та зростанням доходів і якості життя населення, між державним регулюванням та індивідуальною ініціативою.

Як зауважує Рудакова С. Г. перехід до постіндустріального розвитку характеризується домінуванням інтелектуальних технологій та людського капіталу. Пріоритетом соціально-економічних перетворень у напрямі соціалізації становиться, в першу чергу, людина та її добробут. Як наслідок, дослідження людського аспекту економіки, зокрема проблеми людського капіталу, якості трудового життя, гуманізації праці та забезпечення гідної праці набувають особливої актуальності [1, с. 121].

Для порівняння умов гідної праці в Україні використовується Методика вимірювання регіонального людського розвитку [2]. За даною Методикою розраховані індекси людського розвитку дозволяють побудувати єдину шкалу, на якій у ранжованому порядку розміщуються всі регіони України. Найсильніший вплив на визначення місця регіону на єдиній шкалі індексів людського розвитку мають рівень освіти, умови проживання та матеріальний добробут населення. Найменш помітним є вплив індикаторів ринку праці, оскільки опосередковано ситуація на ринку праці визначає місце регіону на

шкалі індексів людського розвитку через матеріальний добробут і – меншою мірою – через умови проживання [3, с. 157].

Проте, незважаючи на це, важливість показників гідної праці не можна недооцінювати, оскільки від показників ринку праці залежать і показники матеріального добробуту, умов проживання та соціального середовища.

Розглянемо тенденції зміни індексу людського розвитку в рейтингу регіонів України протягом 2004-2013 рр., виділивши області за різними групами. У порівнянні з усіма регіонами останнє десятиріччя структура групи регіонів-аутсайдерів практично не змінювалась (рис. 1).

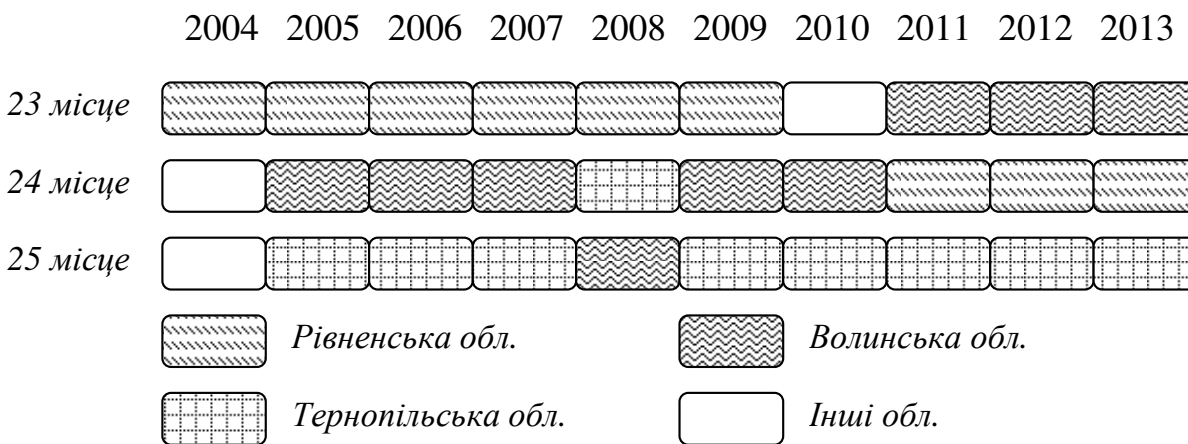

Рис. 1 Рейтинг областей в групі аутсайдерів за результатами розрахунку показників блоку "Гідна праця" у 2004-2013 рр.

Джерело : побудовано автором на основі [4, с. 40-48]

Так найнижчі показники за результатами розрахунків індексу людського розвитку за показниками блоку "Гідна праця" спостерігалися в Тернопільській області за виключенням 2008 р. Трійку регіонів-аутсайдерів в Україні протягом останніх десяти років складали незмінно Рівненська, Волинська та Тернопільська області. Найкращу позицію займали в різні роки Хмельницька, Житомирська та Вінницька області. Отже, в зазначених областях порівняно з іншими регіонами України протягом 2004-2013 рр. були найменш сприятливі умови щодо забезпечення гідної праці за результатами статистичних досліджень.

У зв'язку із структурою рейтингу, що склалася в групі регіонів-аутсайдерів, був проведений аналіз динаміки змін значення регіонального індексу людського розвитку за блоком “Гідна праця” у 2005-2013 рр. досліджуваних областей. Так, падіння темпів зміни регіонального індексу людського розвитку у 2009 р., внаслідок світової кризи, за блоком “Гідна праця” в групі регіонів-аутсайдерів виявилось нижчим, аніж у групі регіонів-лідерів, тобто не більше аніж 9 % у Тернопільській, 8,4 % у Рівненській і 6,5 % у Волинській областях. В той час, як негативна динаміка темпів змін індексу в групі регіонів-лідерів мала значення більші аніж на 10 %. Проте, не зважаючи на випереджаючи темпи падіння індексу людського розвитку в групі регіонів-лідерів, регіони-аутсайдери не змогли змінити свої рейтингові позиції і піднятися в загальному рейтингу областей України. Це є свідченням про низький рівень забезпечення умов гідної праці в даних регіонах. Це підтверджується і тим, що навіть позитивна динаміка зміни індексу людського розвитку за блоком “Гідна праця” у 2012-2013 рр. серед областей регіонів-аутсайдерів на відміну від регіонів-лідерів, які мали негативні зміни, не дозволила даним областям покращити свої позиції в загальноукраїнському рейтингу.

Аналіз проведених досліджень також виявив, що рівень умов праці згідно із показниками блоку “Гідна праця” в даних областях практично однаковий. Так, у 2008 р. позитивна динаміка зміни індексу в Тернопільській області (3,7 %) дозволила піднятися даній області з останній позиції рейтингу на одну вище, змістивши Волинську область на останню позицію, яка мала достатньо мале зниження значення індексу в рейтингу (0,3 %). Аналогічна ситуація спостерігалася і у 2011-2013 рр., коли невеликий додатний приріст індексу людського розвитку за блоком “Гідна праця” призвів до зміни структури рейтингу регіонів-аутсайдерів. Так, приріст по Волинській області у 2011 р. на 2,4 % порівняно з 2010 р. на фоні малого зниження в Тернопільській (0,1 %) та Рівненській (1,5 %) областях дозволив Волинській області зайняти 23 позицію із 25, піднявшись на одну вгору (рис. 1). Проте дану структуру рейтингу групи

регіонів-аутсайдерів, що склалася у 2011 р. не змінив навіть менший практично у два рази, хоча і додатний приріст індексу людського розвитку за показниками блоку “Гідна праця” у 2012 р.

Отже, для поєднання економічного зростання із забезпеченням умов гідної праці в досліджуваних регіонах України необхідно створити умови для заохочення підприємницької активності роботодавців з високим рівнем соціальної відповідальності, здатних забезпечити матеріальну зацікавленість працівників, задовольнити їхні потреби в трудовій сфері.

Література:

1. Рудакова С. Г. Гідна праця як фактор розбудови соціально орієнтованої економіки в Україні / С. Г. Рудакова // Український соціум. – 2012. – №2(41). – С. 121-134.

2. Методика вимірювання регіонального людського розвитку від 13.06.2012 № 123-м // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : сайт www.ukrstat.gov.ua.

3. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / Кер. авт. колективу Е. М. Лібанова ; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2012. – 412 с.

4. Регіональний людський розвиток : Статистичний бюлетень / Відп. за вип. О. О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 62 с.